

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 119 / 12

Београд

дел.бр. 24624 датум 02. 10. 2012.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА**

Извештај о посети ПС ПОЖЕГА

Београд, јул 2012. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. годину је сачињен у складу са договором Заштитника грађана, Покрајинског Омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишена слободе у посебним областима. Пошавши од намере да НПМ у наредне четири године посети све установе у којима се налазе лица лишена слободе, предвиђено је да се током 2012. године обави око 80 посета, од чега 50 полицијских станица, 10 затвора, 5 психијатријских болница, 6 установа социјалне заштите стационарног типа, прихватилиште за странце и 10 домова за старе особе и геронтолошких центара. Редовне посете установама ће бити најављене, а по потреби ће се обавити без претходне најаве.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ ће одржавати стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	Полицијска станица Пожега <i>/ у саставу Полицијске управе Ужице</i>
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем грађана Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, у складу са Планом посета Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину
ДАТУМ ПОСЕТЕ	11. јула 2012. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Предраг Андрић, виши саветник Заштитника грађана чланови тима: Јелана Самарџић, Млађи саветник Заштитника грађана Јелана Јелић, Млађи саветник Заштитника грађана Бојан Гавриловић, представник Београдског центра за људска права

ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са Душко Ђоковић, начелник Полицијске станице Пожега, Полицијске управе Ужице, којом приликом је указано је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Полицијској управи. Командир Полицијске станице је представио Полицијску станицу у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Полицијска станица суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је посету наставио обиласком зграде Полицијске станице Пожега. Извршен је увид и фотографисање просторија за полицијско задржавање и извршен обилазак просторије за испитивање осумњичених.

ФАЗА III: РАЗГОВОР СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА

Тим НПМ није обавио појединачне интервјуе са лицима лишеним слободе у Полицијској станици Пожега, јер у моменту посете није затечено ни једно лице коме је одрежено полицијско задржавање. Обављени су разговори са затеченим полицијским службеницима који су чланове тима НПМ информисали о начину рада, као и проблемима са којима се суочавају у раду.

ФАЗА IV: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид и копирање документације у предметима лица према којима је одређено задржавање.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета Полицијској станици Пожега окончана је завршним разговором тима НПМ са руководством Полицијске станице.

Вођа тима НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања, као и односу запослених према тиму НПМ. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима. Изражена је спремност руководства Полицијске станице да се спроведу мере које буду предложене у извештају о посети.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Пожега остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ и преглед свих просторија и инсталација, фотографисање, пружили све тражене информације, омогућили несметан приступ, увид и фотографисање тражене документације, без обзира на степен њене тајности.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	ПОЖЕГА <i>у саставу Полицијске управе Ужице</i>	
Адреса ПС	Ул. Краља Александра бр. 1, 31210 Пожега	
Тел. ПС	031 / 3716 – 392	
Командир ПС	Душко Ђоковић	
Испоставе и одсеци у ПС (који примењују полицијска овлашћења)	Полицијска испостава Саобраћајна полицијска испостава	
Просторије за полицијско задржавање у ПС	Постоје просторије за полицијско задржавање по Закону о безбедности саобраћаја на путевима и по Закону о полицији – јавни ред и мир Лица којима је задржавање одређено по Законик у о кривичном поступку смештају се у притворској јединици ОЗ Ужице	
Број лица којима је одређено задржавање у ПС у 2011. г.	Због кривичног дела	11
	Због прекршаја	93
Број обављених лекарских прегледа задржаних лица у 2011. г.		22
Исхрана лица у време задржавања	Не обезбеђује се	
Број задржаних лица којима је решењем суда одређен притвор у 2011. г.		-
Употреба средстава принуде од стране полицијских службеника ПС у 2011.г.	Физичка снага	-
	Службена палица	-
	Средства за везивање	2
	Ватрено оружје	-
Притужбе на поступање полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број притужби	15
	Број основаних притужби	3
Дисциплински поступци за извршене повреде службене дужности полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број поступака	9 (11)
	Изречених мера за тешке повреде	5 новчаних казни
	Изречених мера за лаке повреде	3 новчане казне
	Поступци у току - неокончани	3

ПОСТУПАЊЕ У ОСТВАРИВАЊУ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Затечени полицијски службеници су навели следеће:

Лице које је лишено слободе се одмах обавештава о својим правима, и то најпре усмено, а затим путем обрасца, ког лице лишено слободе својеручно потписује, како би се отклонила недоумица да ли је заиста поучено о својим правима. Ако лице лишено слободе не зна српски језик, или ако је реч о особи оштећеног слуха, ангажују се овлашћени тумачи по списку. Пре свега лице се поучи: да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ, да има право на браниоца по свом избору, да несметано контактира са браниоцем и да бранилац присуствује његовом саслушању, да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору и да има право да га прегледа лекар.

Личне претресе лица лишених слободе увек обавља службено лице истог пола као и лице које се претреса. У случају одузимања ствари не сачињава се посебна потврда о привремено одузетим предметима, већ се у саставу решења о задржавању сачињава списак одузетих предмета које потписује лице коме је извршено одузимање.

Обавештавање блиских лица по захтеву лица лишених слободе се обавља одмах по лишењу слободе, о обавештавању се увек сачињава службена белешка. Ако је потребно да се предузму мере за збрињавање деце или других лица о којима се лице лишено слободе стара одмах се обавештава надлежни Центар за социјални рад.

Лицу лишеном слободе се омогућује право да позове изабраног браниоца, а бранилац по службеној дужности се одређује по списку Адвокатске коморе Чачак, уз потпуно поштовање редоследа по списку. Указују да велики број адвоката одбија да приступи из разлога неуредног плаћања за пружене услуге бранилаца по службеној дужности, што додатно отежава рад.

Решење, односно наредба о задржавању лица се доноси најкасније у року од два сата по лишавању слободе, рок задржавања почиње да тече од момента лишавања слободе (по ЗКП и ЗОБС), односно од момента довођења у просторије полиције (по ЗЈРМ). Решење, односно наредба о задржавању се уручује задржаном лицу одмах. Решење о задржавању лица садржи правну поуку, а наредба о задржавању не садржи поуку о правном леку, јер исти није предвиђен.

Лекарски прегледи се обављају увек када лица лишена слободе то затраже и увек након примене мера принуде. Прегледи се обављају у оближњем здравственом центру. Не постоји проблем у вези обављања лекарских прегледа. Лекарски налаз и остала медицинска документација о прегледу се даје лицу лишеном слободе.

Извештај о употреби средстава принуде се сачињава у сваком случају када се примене средства принуде.

Лица којима је задржавање одређено наредбом због прекршаја по ЗОБС и ЗЈРМ у трајању до 12 сати задржавају се у просторијама за полицијско задржавање у ПС Пожега. Лица којима је задржавање одређено решењем по ЗКП у трајању до 48 сати смештају се у притворској јединици ОЗ Ужице, у Ужицу, чије задржавање прати и обезбеђује полицијски службеник ПС Пожега.

Полицијски службеници су навели да је у протеклих годину дана било петнаест притужби на рад једанаест службених лица, али су само три притужбе основане, а од тога је петоро новчано кажњено због изречених мера за тешке повреде и троје због изречених мера за лаке повреде, а три поступка још нису окончана.

ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У ПС Пожега, који се налази у старој двоспратној згради у солидном стању, у приземљу зграде постоје две просторије које су намењене за боравак лица којима је одређено задржавање. По наводима полицијских службеника, једна просторија је намењена за задржавање лица Полицијске испоставе а друга за Саобраћајну полицијску испоставу.

Просторије за задржавање се налазе у приземљу зграде, одмах поред дежурних служби обе испоставе. Димензије просторија су 2,5 x 2 м, висине око 2,5 м. Изгледају одржавано, зидови су окречени, нема влаге и под је бетонски. Лежај, димензија 2 x 1 м, у просторији је у саставу зида као дограђена дрвена клупа. Прекривени су струњачама, које имају функцију душека и са два ћебета.

Вештачко осветљење чини сијалица на плафону, међутим, метална густа жица, којом је сијалица прекривена онемогућава довољан доток светлости. Прозор не постоји, а природно осветљење и свеж ваздух су једино омогућени кроз отвор изнад врата који има функцију прозора, димензија 1,5 x 1 м, који је прекривен рупичастим лимом.

У ПС Пожега се не омогућава адекватно коришћење воде за пиће.

УТВРЂЕНО

У ПС Пожега задржаним лицима није на одговарајући начин омогућено коришћење воде за пиће.

ОСНОВ

Устав РС гарантује да нико не може бити изложен мучењу или нечовечном поступању или кажњавању и да се према лица лишена слободе мора поступати човечно. Важећи стандарди одређују да лице лишено слободе мора имати несметан приступ води за пиће. Вода мора испуњавати важеће хигијенске услове.

ПРЕПОРУКА

Унутар просторија за задржавање у ПС Пожега инсталираће се славине за текућу воду (водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

У ПС Пожега се задржаним лицима, која се по устаљеној пракси не задржавају дуже од 12 сати, не даје ни један оброк.

УТВРЂЕНО

У ПС Пожега задржаним лицима се не омогућује исхрана.

ОСНОВ

Устав РС гарантује да нико не може бити изложен мучењу или нечовечном поступању или кажњавању и да се према лица лишена слободе мора поступати човечно. Важећи стандарди одређују да се лицу лишеном слободе током његовог задржавања мора омогућити исхрана подобна за одржање његовог здравља и снаге.

ПРЕПОРУКА

ПС Пожега ће задржаним лицима омогућити један оброк хране најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка хране дневно (доручак, ручак и вечера).

Цеви радијатора се налазе у ходнику (пролазу), а не у самим просторијама, што онемогућава довољну загрејаност у зимској сезони.

УТВРЂЕНО

У ПС Пожега није обезбеђена загрејаност просторије за задржавање.

ОСНОВ

Устав РС гарантује да нико неможе бити изложен мучењу или нечовечном поступању или кажњавању и да се према лица лишена слободе мора поступати човечно. Важећи стандарди одређују материјалне услове које морају да испуњавају просторије у које се смештају лица лишена слободе, између осталог да оне морају бити примерено загрејане.

ПРЕПОРУКА

ПС Пожега ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

У просторији не постоји тоалет, већ се исти налази у приземљу зграде који користе заједно и дежурни полицијски службеници и задржана лица.

Аларм за позивање страже не постоји, као ни монитор за видео надзор. Према речима службених лица, у дежурним просторијама саобраћајне полицијске испоставе не постоји монитор који би омогућио видео надзор, тако да се прате обе просторије за задржавање са монитора у полицијској испостави.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање лица у ПС Пожега није установљен ефикасан систем који ће задржаном лицу омогућити да позове дежурног полицијског службеника, односно није обезбеђена благовременост тог контакта.

ОСНОВ

Препорука Комитета за превенцију тортуре Савета Европе је да све просторије за полицијско задржавање имају електрично звоно подобно да позове дежурног полицијског службеника у случају потребе (*лоше здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе*).

ПРЕПОРУКА

ПС Пожега ће у просторији за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

Кутија са прибором за прву помоћ (осим оне која се налази у возилима) не постоји, али противпожарни пут и апарати за гашење пожара су обезбеђени.

У просторијама није било затечених лица.

УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у књиге задржавања које се воде у ПС Пожега, нису уочене неправилности.

Извршен је увид у предмет бр. 28/12 задржаног лица Е. К., рођеног 4. септембра 1974. године са пребивалиштем у Београду. Разлог за задржавање је угрожавање безбедности саобраћаја на путевима. Наредбом о задржавању, донетим 8. јула 2012. године у 19 сата и 50 минута Е. К. је одређено задржавање почев од 8. јула 2012. године у 19 сата и 50 минута, до 9. јула 2012. године у 7 сати и 50 минута. У Записнику о задржавању лица од 8. јула 2012. године наведено је да је према Е. К. одређено задржавање почев од 8. јула 2012. године у 19 сата и 50 минут а да је задржавање завршено 9. јула 2012. године у 7 сати и 50 минут (у трајању од дванаест сати). У наредби о задржавању је констатовано да је Е. К. под дејством 1,28 промила алкохола у организму угрозио безбедност саобраћаја на путу тако што је управљао моторним возилом у алкохолисаном стању. На Записнику о задржавању је констатовано да је поучен о правима која му припадају по закону, о правима је поучен на српском језику, те је посебно поучен о праву да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору а што је задржано лице потврдило својим потписом на Записнику. Лекар га није прегледао јер је задржано лице изјавило да не жели здравствени преглед. Потврда о привремено одузетим предметим постоји, и саставни је део Записника.

Прегледом документације нису утврђени било какве незаконитости или неправилности у раду Полицијске станице Пожега.

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Милош Јанковић